

ÆVENTYRLIG

Knutsen, Nils Magne: *Litteratur i Æventyrland. Artikler om nordnorsk litteratur.*

Red.: Henning Howlid Wærp. Illustrasjoner: Karl Erik Harr. Angelica Akademisk forlag. 343 s.

Av Gudleiv Bø

Nils Magne Knutsens *Litteratur i Æventyrland* er ei samling av hans artikler og foredrag gjennom mange år om nordnorsk litteratur. Denne boka streifer flere sjangrer på en gang. Den blei markedsført som et festskrift. Men fordi forfatteren har den forskerprofilen han har, er det blitt ei nordnorsk litteraturhistorie. Dette begrepet er bredt avgrenset i vårt tilfelle. Mindre enn halvparten av boka handler om nasjonale klassikere – Petter Dass, Hamsun og Bjørnson – resten er ei innføring i emnet regionallitteratur – med det nordnorske som konkret eksempel. Og da favner den bredt – fra etablerte litterater som Carl Schøyen og Andreas Markusson – over folkelige reiseberetninger som skipper Kulstads beretning fra Svalbard – til mer generelle kulturhistoriske skisser – f. eks. om mannsbildet i norsk polarlitteratur – og om nordnorsk humor.

Boka er fornyende i det at den trekker emner inn i fagtradisjonen som er blitt forbigått tidligere. Og den virker faglig solid trass i sin store bredde; her er det en rutinert litteraturleser med øye for tekstens fortelleteknikk, samtidig som han har inngående kjennskap til det historiske bakteppet – både på det økonomiske området og det mer allmennkulturelle. Og det er hele veien vel avbalanserte overveielser – han drøfter for og i mot, og samler alltid resonnementene i klargjørende oppsummeringer.

Også om de forterskete klassikere har forfatteren nytt å melde. Det kan ikke være lett å si noe nytt om Hamsun. Men her gir særlig artikkelen om ”Makt, moral og umoral” og artikkelen om sjalusi spennende og nye innsikter. Dessuten undrer Knutsen seg over at den forfinede estet Welhaven blir mannen som forsvarer Petter Dass overfor parnasset av bedrevitere. Godt poeng, men Welhaven hadde – motstrebende – sans for det mektige og inspirerte ved Wergeland også. Og det folkelige hadde nettopp fått ny prestisje: Landstads folkevisesamling var nettopp kommet da Welhaven holdt sine forelesninger om Petter Dass.

Knutsens bok er faglig solid, men likevel lettlest, fengende og morsom! Han har journalistisk klo; kan han ha plukket opp et og annet fra dem han skriver om? Det er kanskje ikke så merkelig at det blir morsomt når han skriver om *Vett og Uvett*. Men han har stadig et smil på lur – f. eks. når det handler om ”den lettantennelige litterat”, franskmannen Marmier – med flere elskerinner enn han rådde med. Eller om den tekkelige skribent Christie som roser ei vakker kvinne: ”men anstendigvis kan han ikke gå i ubluferdige detaljer”. Eller om helten og heltinna som når de er ”velberget ute av polarnattens favn finner (...) fram til hverandres”. Osv. osv. Denne boka er et overfløydighetshorn – ikke bare av kunnskaper, men også av språklige lykketreff.

Sist, men ikke minst – det er ei vakker bok – fordi den er illustrert av Karl Erik Harr. Bokomslaget er etter et maleri med utsikt fra Knut Hamsuns bolig. Men

dessuten er boka full av fine raderinger. Plutselig skjønner vi hvorfor den gamle klassikeren må hete *Nordlands Trompet*: Det blir åpenbart når vi mot himmelen ser den kjempemessige nakne engelen blåse i horn – sin fanfare om skaperverket der nord – mens profeten står nederst i venstre hjørne og gjennomrystes av inspirasjon. Også illustrasjonene gjør denne boka til et overflødigshorn.

Gudleiv Bø, dr. philos., prof. em. UiO; har gitt ut bøker om Garborg, Ibsen, folkedikting, populærlitteratur; siste bok: *Å dikte Norge. Dikterne om det norske*, Bergen 2006; diverse artikler i tidsskrift og samleverk